

Kitap Tanıtımı

Ezgi KESKİN
İstanbul Üniversitesi

YAZICI, Mine. *Çeviribilimin Temel Kavram ve Kuramları*, 2005. İstanbul: Multilingual, 215 s. ISBN 975-6542-50-x, 9,00 TL

Çeviribilimin Temel Kavram ve Kuramları, Türkiye’de çeviribilim alanında üretilmiş önemli eserlerden biridir. Çeviribilim araştırmalarına kaynaklık edebilecek nitelikte olan bu kitap, Türkiye’de çeviribilim eğitimi veren bir çok üniversitede¹ ders kitabı veya referans kitabı olarak okutulmaktadır. Eser, 2008 yılında, 1.’si düzenlenen Türkiye Bilimler Akademisi’nin (TÜBA)² “Üniversite Ders Kitapları Telif ve Çeviri Eser Ödülleri” programı çerçevesinde Sosyal Bilimler alanında en iyi Telif Eser Ödülü’ne layık görülmüştür. *Çeviribilimin Temel Kavram ve Kuramları* çeviribilim araştırmacılarının yanı sıra, uygulama alanında yıllardır çalışan ancak kuramsal bilgi edinme olanağı bulamamış çevirmenlere hitaben yazılmıştır.

Kitapta başlıca dört amacın varlığından söz edilir. Bunlardan ilki, çeviri eylemi sırasında ortaya çıkan kavramların hangi aşamalardan geçip çeviri sürecini başlattığını göstermektir. İkincisi, çeviribilimde yer alan temel kavram ve terimleri açıklayarak, çevirmenin karşılaşabileceği olası sorunlar ve özel durumlarda bilinçli bir çevirmen tavrı sergilemesini sağlamaktır. Bir diğer amaç, çeviribilimde şimdiye kadar kullanılan terimleri ele alıp, bu terimlere dilde işlerlik kazandırmaktır. Eserin son amacı, kuramsal bilginin işe yaramazlığı konusundaki tartışmaları sona erdirip kuramın uygulama alanıyla olan ilişkisini ve bu iki alanın karşılıklı etkileşimini vurgulamaktır.

Kitap bu amaçlar doğrultusunda toplam sekiz bölümden oluşmaktadır. Çeviribilime Genel Bakış” başlığını taşıyan ilk bölümde, çevirinin mekanik bir aktarım işlemi olmadığı, aksine yaratıcı bir eylem olduğu gerçeğine değinilir; çevirinin günümüzde ikinci sınıf bir etkinlik olmaktan çıktığı ve çeviribilimin öteki bilim dalları arasında yerini aldığı anlatılır. Çeviribilimin konumu, araştırma alanları ve yöntemleri kısaca incelenirken, bu disiplinde hangi kuramsal modele uygun araştırmalara yönelinebileceği üzerinde durulur. Bilim dalıyla ilgili genel çerçevenin çizildiği ilk bölümün ardından, ikinci bölümde Antik Çağ’da sıkça tartışılan “sözcüğü sözcüğüne” ve “anlamına göre” çeviri kavramları ve bu kavramları tartışmaya açan çeviri kuramcıları tanıtılır. Çeviribilim sürecinin, tarihte ilk kimlerle ve nasıl başladığından bahsedilir. Çevirinin tarihsel sürecinin anlatılmaya devam edildiği “Geçmişte Çeviri Etkinliği” başlıklı üçüncü bölümde, Antik Çağ’dan başlanarak 18. yüzyıla kadar uzanan, Doğu’da ve Batı’da yaşanan çeviri hareketinin yanı sıra ülkemizin tarihteki çeviri etkinliğine yer verilir. Osmanlı İmparatorluğu’nda bürokrasiden başlayıp, Cumhuriyet’in kuruluşuna kadar uzanan dönem, elçilikler, eğitim kurumları ve tercüme büroları ve bunlar arasındaki bağlantılar, okuyucuya bir üst bakış kazandıracak şekilde irdelenir. “Çeviri ve Dilbilim Odaklı Yaklaşımlar” başlıklı dördüncü bölümde, çevirinin bilim dünyasına ilk adımını, dilbilim alanında inceleme görevi olarak kullanılmasıyla attığı belirtilirken, çeviribilim sürecinin de bu şekilde başlamış olduğu anlatılır. 19. yüzyıl dilbilimcilerinin o dönemde çokça tartıştıkları “çevirilebilirlik” ve “çevirilemezlik” kavramları da bu bölümün içinde ele alınır. Çeviri ediminin geçirdiği dilbilimsel evreler sonuç olarak 1980’li ve 1990’lı yıllarda çeviribilim incelemelerini de etkilemiştir. Bu çalışmaların ele alındığı “Çeviribilim ve

¹ Bknz. Sakarya Üniversitesi, Haliç Üniversitesi

² <http://www.tuba.gov.tr/index.php?id=404>

Dilbilim Odaklı Yaklaşımlar” başlıklı beşinci bölümde, dilbilimin çeviribilimin sınırlarını çizmedeki rolü ve çeviri kuramlarını şekillendirmesindeki işlevi incelenir. 1980’li yılların başlarında çeviribilime dilbilim odaklı yaklaşan kuramcılar, çeviri edimine bakışları, dilbilimde hangi kuramdan yola çıkarak çeviri sorunlarına çözüm getirmeye çalıştıkları ve çeviriye niçin dilbilim odaklı yaklaştıkları kendi yapıtlarından yola çıkılarak açıklanmaya çalışılır. İncelenen yapıtlar doğrultusunda çeviribilimin 1980’li ve 1990’lı yıllarda özellikle eşdeğerlik konusu üzerinde yoğunlaştığı aktarılır. Bölümde adı geçen kuramcılar, Peter Newmark, Wolfram Wills, Paul Kussmaul ve Mona Baker’dır. “Çeviribilim Odaklı Yaklaşımlar ve Kuramlar” başlıklı altıncı bölümde, disiplinin kendi ürettiği kuramlar ele alınır. Çeviribilimin kendi içinden doğan bu kuramların hem dilbilimsel yaklaşımların bir sonucu hem de bu yaklaşımların birer tamamlayıcısı olduğu belirtilir. “Çeviribilim ve İşlevsellik” başlıklı yedinci bölümde ise, bu kuramların işlevselliği üzerinde durularak kuram ve uygulama alanları arasında bir köprü kurulmaya çalışılır. “Kuram ve Uygulama” adlı son bölümde bu kuramlara uygun bir model sunularak, akademik araştırma yapmak isteyenlere yol gösterilir. Ayrıca bu model ile kuramsal alanın uygulama alanıyla olan karşılıklı ilişkisi ve etkileşimi konusunda fikir verilmek istenir. Bu bölüm, hem küçük bir bütüncü üzerinde betimleyici bir araştırma örneği sunmak hem de bu küçük çaplı araştırmadan çeviri kuramının çeviri eğitiminde ne derecede işlevselleştirilebildiğini gözlemleyip, irdelemek amacını taşır.

Kitabın son kısmında Türkçe-İngilizce ve İngilizce-Türkçe terimce yer almaktadır. Bu terimcenin Prof. Dr. Berke Vardar ve Prof. Dr. Işın Bengi Öner’in çalışmaları ve Türkçe literatür taranarak oluşturulduğu aktarılmaktadır. Ayrıca bu bölümde, karşılığı yerleşmemiş terimler için de öneri terimler sunulmuş ve terimceye eklenmiştir. Eserin bütününde çeviribilim terimcesine oldukça sadık bir tutum sergilenir; kullanılan terimler kitabın terimcesinde yer almaktadır.

Kısacası, çeviribilim alanındaki kuramsal bilgiyi uygulama alanına taşıyarak “çeviribilim” araştırmalarına katkıda bulunmayı hedefleyen bu eser, gerek ele aldığı konular, gerek çizdiği sınırlar açısından çeviribilim alanında bir başucu kitabı olma özelliğine sahiptir. Kuramsal bilginin, bilgi birikimi ve deneyimlerle zaman içinde işlevsellik ve anlam kazanacağı görüşünden yola çıkılarak oluşturulan *Çeviribilimin Temel Kavram ve Kuramları*, Türkiye’de çeviribilimin kuramsal altyapısını oluşturma çalışmalarına katkıda bulunmaktadır.

Book Review

Ezgi KESKİN
İstanbul University

YAZICI, Mine. *Çeviribilimin Temel Kavram ve Kuramları* (Basic Concepts and Theories of Translation Studies) 2005. İstanbul: Multilingual, 215 pp. ISBN 975-6542-50-x, 9,00 TL

Çeviribilimin Temel Kavram ve Kuramları (Basic Concepts and Theories of Translation Studies) is one of the significant works produced in the field of Translation Studies in Turkey. This book is used as a text book or a reference book in the Translation Studies departments of certain universities³ while being regarded as a notable resource for the translation studies field in Turkey. In 2008 it was been awarded as the Best Copyright Work by Turkish Academy of Sciences within the framework of TUBA⁴ University Textbooks Award Scheme held for the first time in 2008.

The book has a rich theoretical content consisting of the basic concepts and theories in Translation Studies. Not only does the book address to the researchers in translation studies but also aims to attract the interested professional translators who have not had any opportunity to receive theoretical knowledge in the field for a number of years.

As stated within the preface, the book mainly has four goals. The first goal aims to show how the basic concepts are formed during the process of translation practice within years. The second one tries to create an awareness in translators against potential problems and the special cases by providing a broad theoretical perspective. Another goal is to give definitions of all the terms used in the book and ensure that such terms are utilized more frequently in a functional manner. The final goal of the work is to put an end to the discussion about the futility of the theoretical knowledge and to show its close relationship and mutual interection with the applied field.

In line with these purposes, the book consists of eight chapters. The first chapter “Çeviribilime Genel Bakış” (An Overview of Translation) is about the translation activity as a creative act instead of a merely mechanical transfer process. Following the justification of this fact, the readers are enlightened as how to the translation shifted from its initial position as a second-class activity to its respected position as an academic discipline among other disciplines. This chapter also briefly discusses the position, research areas and methods of Translation Studies and focuses on the theoretical models that are suitable for the related research areas. After the general framework of the academic discipline is discussed, translation theoreticians, who opened up such translation concepts as “word for word” or “sense for sense” for discussion in ancient times, are introduced as well as the pioneers of the translation process and the path of such process in the history.

In the third chapter “Geçmişte Çeviri Etkinliği” (Translation Activity in the Past) history of translation continues to be the subject matter. . Furthermore, Turkey’s translation history is briefly introduced besides the translation history of the East and the West, from the ancient times until the 18th century in this chapter. The period from the Ottoman Empire bureaucracy to the foundation of the Republic, consulates, educational institutions, translation

³ q.v Halic University, Sakarya University

⁴<http://www.tuba.gov.tr/index.php?id=404>

offices and the relations among these are examined in order to give the readers a meta-idea with regard to the process. The fourth chapter “Çeviri ve Dilbilim Odaklı Yaklaşımlar” (Translation and Linguistics Oriented Approaches) deals with the first step the field of translation studies has taken towards the scientific world. Having been used as an examination tool in linguistics, translation has started to find a place in scientific circles since then. “Translatability” and “untranslatability” are also described in this chapter as the concepts which were debated the most throughout the 19th century. The linguistic phases, to which the translation act has been subject, undoubtedly have a great effect on translation studies research in the 1980s and the 1990s. The influential role of linguistics in determining the limits of the discipline and its unquestionable function in forming the translation theories are introduced in the fifth chapter “Çeviribilim ve Dilbilim Odaklı Yaklaşımlar” (Translation Studies and Linguistics Oriented Approaches). The focus of this chapter is the perspective of the theoreticians with linguistics-oriented approaches towards the translation act in the early 1980s and their linguistic theory-based solutions for translation problems. It also presents the reasons why they approach the act of translation from a linguistics-oriented point of view based on their own works. In accordance with the works examined, it is seen that the translation studies focused on the issue of equivalence in the 1980s and the 1990s. The theoreticians mentioned in this section are namely Peter Newmark, Wolfram Wilts, Paul Kussmaul and Mona Baker. In the sixth chapter “Çeviribilim Odaklı Yaklaşımlar ve Kuramlar” (Translation Approaches and Theories), the theories which are the products of the discipline itself are discussed. Another point emphasized is that the theories arising from the translation studies per se are not only the results of the linguistic approaches but also complementing these approaches. The seventh chapter of the book “Çeviribilim ve İşlevsellik” (Translation Studies and Functionality) discusses the functionality of these theories by referring to the existing link between the theory and the practice. The final chapter “Kuram ve Uygulama” (Theory and Application) presents a model for researchers who would like to conduct research in Translation Studies and through this model, the relation and the interaction between the theory and the practice are exemplified. Therefore the last chapter aims to present a descriptive research model and tries to show how effective the theories are in the field of translator training as a whole.

The book features a Turkish-English and English-Turkish glossary in the end. The author states that she has prepared the glossary after scanning the translation studies literature in Turkish and based on Prof. Dr. Berke Vardar’s and Prof. Dr. Işın Bengi Öner’s works. In the glossary, there are a number of terms suggested in substitution for the ones that remain idle and such terms have been added to the glossary. The work is totally coherent with respect to its terminology. Each term used in the book is listed in the terminology section.

To sum up, *Çeviribilimin Temel Kavram ve Kuramları* aims to make a contribution to the research in translation studies by transferring theoretical knowledge from the field of translation studies to the practical field. The book is based on the idea that the theoretical knowledge would gain functionality and meaning in the long run. Therefore, it aims to make a contribution to establish the theoretical infrastructure of Translation Studies in Turkey.